

Стратегія і тактика у військовому мистецтві

Барон Генріх Жоміні розпочав військову кар'єру у Швейцарії, потім вступив до французької армії, брав участь у наполеонівських походах, був начальником штабу маршала Нея, а в 1813 р. перейшов на службу в російську армію.

Детально розглядаючи всі аспекти, притаманні теорії та практиці війни, Жоміні пропонує аналіз стратегічних проблем, що супроводжують різні театри й поля бойових дій, тактики наступу й оборони, несподіваних маневрів, спеціальних операцій, приділяє увагу важливості розвідки й розгортанню сил, організації тилу та постачання, ролі інженерних споруд і впливу на перебіг воєнних подій дипломатії.

Класична праця Жоміні не лише неоціненна історична пам'ятка, а й неперевершене фундаментальне дослідження зі стратегії й тактики ведення війни, високо оцінене фахівцями та, безумовно, цікаве для всіх, кого хвилює історія розвитку військової думки.

Генріх Жоміні

**СТРАТЕГІЯ
І ТАКТИКА
У ВІЙСЬКОВОМУ
МИСТЕЦТВІ**

Видавництво
«К Н Т»
Київ — 2024

УДК 316.6
Ж 79

Переклад з англійської — Сергій Островський

Жоміні Генріх

Ж 79 Стратегія і тактика у військовому мистецтві. / Генріх Жоміні. — Київ: Видавництво «КНТ», 2024. — 496 с.

ISBN 978-611-01-3056-5

Барон Генріх Жоміні розпочав військову кар'єру у Швейцарії, потім вступив до французької армії, брав участь у наполеонівських походах, був начальником штабу маршала Нея, а в 1813 р. перейшов на службу в р*сійську армію.

Детально розглядаючи всі аспекти, притаманні теорії та практиці війни, Жоміні пропонує аналіз стратегічних проблем, що супроводжують різні театри й поля бойових дій, тактики наступу й оборони, несподіваних маневрів, спеціальних операцій, приділяє увагу важливості розвідки й розгортанню сил, організації тилу та постачання, ролі інженерних споруд і впливу на перебіг воєнних подій дипломатії.

Класична праця Жоміні не лише неоціненна історична пам'ятка, а й неперевершене фундаментальне дослідження зі стратегії й тактики ведення війни, високо оцінене фахівцями та, безумовно, цікаве для всіх, кого хвилює історія розвитку військової думки.

УДК 316.6

ISBN 978-611-01-3056-5

© Видавництво «КНТ», 2024.

Короткий виклад мистецтва війни

Визначення розділів мистецтва війни

Вважається, що мистецтво війни складається з п'яти суто військових розділів, а саме: стратегії, великої тактики, логістики, інженерного мистецтва і тактики. Шостий, і суттєвий розділ, досі не визнаний, можна було б висловити терміном дипломатія в її відношенні до війни. Незважаючи на те, що цей розділ більш природно і тісно пов'язаний з професією державного діяча, ніж солдата, не можна заперечувати, що якщо він не приносить користі підлеглому генералу, без нього не обійтися будь-якому генералу, який командує армією. Цей розділ включено в усі комбінації, які можуть призвести до війни, і має відношення до різних операцій, що проводяться в цій війні; і з цього погляду йому є місце в подібних справах.

Підсумовуючи, можна сказати, що мистецтво війни складається з шести чітко позначених частин:

1. Мистецтва управління державою в її ставленні до війни.
2. Стратегії, або мистецтва вмілого управління масами людей на театрі війни, як в обороні, так і під час вторгнення.
3. Великої тактики.
4. Логістики, або мистецтва переміщення армій.
5. Інженерного мистецтва – в атаці та в обороні укріплень.
6. Малої тактики.

Пропонується проаналізувати принципові комбінації перших чотирьох розділів, опускаючи розгляд тактики та інженерного мистецтва.

Близьке знайомство з усіма цими частинами не так важливе для того, щоб бути гарним піхотним, кавалерійським або артилерійським офіцером, але для генерала або штабного офіцера ці знання необхідні.

Розділ 1

МИСТЕЦТВО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВОЮ В ЇЇ СТАВЛЕННІ ДО ВІЙНИ

Під цим заголовком вміщено ті міркування, з яких державний діяч робить висновок, чи є війна доречною, своєчасною або необхідною, і визначає різні операції, необхідні для того, щоб досягти мети війни.

Уряд вдається до війни:

- для відновлення певних прав або відстоювання їх;
- захисту та збереження глобальних інтересів держави, таких як торгівля, виробництво або сільське господарство;
- підтримки сусідніх держав, існування яких необхідне для безпеки уряду або для балансу сил;
- з метою виконання зобов'язань у рамках наступальних і оборонних союзів;
- поширення політичних або релігійних теорій, їх витіснення або їх захисту;
- підвищення впливу і сили держави шляхом заволодіння територіями;
- захисту держави за загрози її незалежності;
- помсти за ображену честь;
- із пристрасті до завоювань.

Можна помітити, що ці різні види війни певною мірою впливають на природу і масштаб зусиль та операцій, необхідних для запропонованої мети. Сторона, яка розв'язала війну, може схилитися до оборонних дій, а сторона, яка зазнала нападу, може перейти в наступ; і можуть бути інші обставини, які вплинуть на характер і ведення війни, такі як:

- Держава може просто вести війну проти іншої держави.
- Держава може вести війну проти кількох держав, які перебувають у союзі одна з одною.
- Держава в союзі з іншою державою може вести війну проти єдиного противника.
- Держава може бути головною або допоміжною стороною.
- В останньому випадку держава може включитися у війну на її початку або після того, як вона вже почалася.
- Театр війни може перебувати на землі противника, на землі союзника або на своїй власній землі.
- Якщо це війна вторгнення, вона може відбуватися на суміжній або віддаленій території; вона може бути стриманою і обережною, або вона може бути зухвалою і ризикованою.
- Це може бути національна війна, або проти нас самих, або проти ворога.
- Війна може бути громадянською або релігійною.

Війну завжди ведуть відповідно до великих принципів мистецтва, але величезна свобода дій може проявлятися в характері здійснюваних операцій, що може залежати від обставин у кожному конкретному випадку.

Наприклад, двісті тисяч французів, бажаючи підкорити іспанців, які об'єдналися проти них навколо однієї людини, не стали б робити маневр у такий самий спосіб, як така сама кількість французів у марші на Відень або будь-яку іншу столицю, щоб затвердити мир. Так само і французька армія не стала б битися з партизанами Міни (Франциско Міна, 1782-1836, генерал, командир іспанських партизанів-герільєрів у 1808-1813 рр.) так само, як така сама кількість французів у марші до Відня чи будь-якої іншої столиці, щоб утвердити мир. – Ред.), так само як вона билася проти р*сіян біля Бородіна. Не ризикнула б французька армія і здійснити марш на Відень, не обговоривши те, яким може бути тон і характер реакції урядів і держав між річками Рейн і Інн або між Дунаєм і Ельбою. Полк завжди повинен битися майже так само, але командувачі генерали повинні виходити з обставин і розвитку подій.

До цих різних комбінацій, які більшою чи меншою мірою належать до мистецтва управління державою, можуть бути додані інші, які стосуються виключно управління арміями. Їх позначають терміном «військова політика», тому що вони не належать ні виключно до дипломатії, ні до стратегії, але все одно мають надзвичайно важливе значення в планах як політичних діячів, так і генералів.

Параграф I

Наступальні війни для відновлення прав

Коли одна держава має претензії до іншої, примус із використанням зброї може не завжди виявитися найкращим способом їх реалізації. Слід дізнатися громадську думку до початку бойових дій.

Найсправедливішою війною є така, що обґрунтована відстоюванням незаперечних прав і яка до того ж обіцяє державі переваги, співмірні з жертвами та небезпеками, що її супроводжують. На жаль, у наш час існує так багато сумнівних і спірних прав, що більшість воєн, хоча, як видно, ґрунтуються на домаганнях на права спадщини, або заповіту, або права по шлюбу, насправді є війнами доцільності. Питання передання у спадок іспанської корони за Людовіка XIV було цілком зрозумілим, оскільки воно було однозначно вирішене офіційним заповітом, що підкріплювалося родинними зв'язками і загальним схваленням іспанського народу. Однак це рішуче заперечувалося всією Європою і призвело до виникнення широкої коаліції проти законного спадкоємця (Війна за іспанську спадщину 1701-1714 рр. – Ред.).

Фрідріх II у період, коли Австрія і Франція перебували у стані війни, висунув стару вимогу, вдерся з військами в Сілезію і в 1740-1742 роках захопив цю провінцію, подвоївши тим самим міць Пруссії. Це був геніальний хід; і навіть якби пруський король зазнав поразки, його б не надто засуджували, бо грандіозність і важливість підприємства виправдовували таку спробу (наскільки подібні заходи можуть бути виправдані).

У війнах такого характеру не встановлюється жодних правил. Побачити і отримати вигоду з будь-якої ситуації – і більше тут нічого сказати. Наступальні дії повинні відповідати досягненню поставленої мети. Найприроднішим кроком було б зайняття спірної території; потім наступальні операції можуть вестися відповідно до обставин і сил сторін. Метою стає забезпечення передачі території противником, а засобами – загроза йому в серці його власної країни. Усе залежить від союзів з іншими державами, які зможуть забезпечити собі воюючі сторони, а також від їхніх військових ресурсів. У наступальних діях має бути виявлена скрупульозність у тому,

щоб не викликати ревнощів будь-якої іншої держави, яка могла б прийти на допомогу противнику. Обов'язок державного діяча передбачити таку можливість і усунути її, даючи належні роз'яснення і гарантії іншим державам.

Параграф II

Війни оборонні в політичному відношенні і наступальні – у військовому

Одна держава, що зазнала нападу з боку іншої держави, яка знову заявила про колишні домагання, рідко йде на поступки без війни. Вона воліє захищати свою територію, що завжди більш почесно. Але вона може отримати переваги, вдавшись до наступу замість того, щоб очікувати нападу на свої кордони.

Завжди є переваги у війні вторгнення: є також переваги в очікуванні противника на своїй власній землі. Держава, в якій немає внутрішніх чвар і побоювань нападу третьої сторони, завжди знайде перевагу в тому, щоб вести війну на ворожій території. У цьому разі її територію буде збережено від розорення, війну вестимуть коштом супротивника, її солдати будуть сповнені ентузіазму, а дух супротивника буде пригнічено. Проте в суто військовому сенсі немає сумніву, що армія, яка діє на своїй власній території, на театрі, всі природні та штучні особливості якого добре відомі, де всім пересуванням сприяє знання країни, лояльність жителів і допомога законної влади, має величезні переваги.

Ці азбучні істини підходять для всіх описів війни, але якщо принципи стратегії завжди одні й ті самі, інакше йде справа з політичною частиною війни, яка змінюється залежно

від настрою в державах, населених пунктах і характеру людей на чолі держав і армій. Факт існування цих змін використовується для доказу того, що війна не знає правил. Військова наука спирається на принципи, які ніколи не можуть бути доволіно порушені за присутності активного й досвідченого супротивника, у той час як моральна й політична частини війни представляють ці варіанти. Плани операцій складаються так, як того вимагають обставини; для здійснення цих планів слід звернути увагу на великі принципи війни.

Наприклад, план війни проти Франції, Австрії або р*сії сильно відрізнятиметься від плану її ведення проти хоробрих, але недисциплінованих турків. Їх неможливо привчити до порядку, вони не здатні добре маневрувати і втрачають самовладання в разі невдачі.

Параграф III

Доцільні війни

Вторгнення в Сілезію Фрідріха II в 1740-1742 роках і Війна за іспанську спадщину 1701-1714 років були доцільними війнами.

Існує два види доцільних воєн: по-перше, коли сильна держава вдається до війни для здобуття природних кордонів з міркувань торгівлі та політики; по-друге, щоб позбавити державу небезпечного суперника або запобігти його посиленню. Цей останній вид належить до воєн інтервенції, бо держава рідко нападає на небезпечного суперника наодинці: вона намагатиметься сформувати з цією метою коаліцію.

Ці погляди належать радше до мистецтва управління державою, ніж до війни.

Параграф IV

Про війни з союзниками і без них

Звичайно, у війні вельми бажано, щоб був союзник (за всіх інших рівних умов). Попри те що сильна держава з більшою ймовірністю досягне успіху, ніж дві слабкі держави в союзі проти неї, усе-таки в союзі вони сильніші, ніж поодиноці. Союзник не тільки надає військовий контингент, але, крім того, неймовірно дратує супротивника, погрожуючи частині його кордонів, які в іншому випадку були б у безпеці. Уся історія вчить, що жоден супротивник не є настільки значним, як той, якого зневажає та ігнорує будь-яка держава, хай навіть і грізна.

Параграф V

Інтервенції

Втручання в боротьбу, що вже почалася, обіцяє більше переваг для держави, ніж війна за будь-яких інших обставин, і причина очевидна. Держава, яка втручається, кидає на одну чашу терезів усю свою вагу і вплив; вона втручається в найбільш слушний момент – коли може вирішальним чином використати свої ресурси.

Є два види інтервенцій: 1) втручання у внутрішні справи сусідніх держав; 2) втручання в зовнішні відносини.

Хоч би що говорилося щодо морального характеру втручань першої категорії, прикладів тому багато. Римляни здобули свою міць завдяки таким втручанням, а імперія англійської Ост-Індської компанії була забезпечена в такий самий спосіб.

Ці втручання не завжди успішні. Якщо р*сія стала сильнішою за рахунок інтервенції в Польщі (мається на увазі придушення повстання Тадеуша Костюшка в 1794 р., після чого стався третій поділ Польщі (1795). – Ред.), Австрія, навпаки, ледь не загинула у своїй спробі втрутитися у внутрішні справи Франції під час революції.

Втручання в зовнішні відносини держав є більш легітимним і, можливо, більш вигідним. Можна ставити під сумнів, чи має право одна нація втручатися у внутрішні справи іншої, але вона, звісно, має право протидіяти їй, якщо та поширює хаос, який може перекинутися на сусідні держави.

Є три причини для втручання в зовнішні війни за кордоном: 1) через договір, що зобов'язує надавати допомогу; 2) для підтримання політичної рівноваги; 3) для уникнення певних тяжких наслідків уже розв'язаної війни або для отримання певних вигод від війни, що їх не можна одержати в іншому разі.

В історії повно прикладів падіння держав, які ігнорували ці принципи. «Держава починає занепадати, коли вона допускає надмірне посилення суперника, і другорядна держава може стати суддею націй, якщо кине свою вагу на чашу терезів у відповідний час».

З військового погляду видається зрозумілим, що несподівана поява нової і великої армії як третьої сторони у війні тих, хто вже втягнувся в протиборство, може бути вирішальною. Багато чого залежатиме від її географічного положення щодо армій, які вже перебувають на полі бою. Наприклад, взимку 1807 року Наполеон форсував Віслу і ризикнув підійти до стін Кенігсберга, залишивши позаду себе Австрію і маючи перед собою р*сію. Якби Австрія перекинула тоді стотисячну армію з Богемії (Чехії), не виключено, що могли-

ності Наполеона прийшов би кінець; є всі підстави вважати, що його армія не змогла б знову повернутися на Рейн. Австрія вважала за краще чекати доти, поки не поставить під рушницю чотириста тисяч солдатів. Два роки по тому (1809) з цими силами вона вийшла на поля битв і була розбита, в той час як (1807) як сто тисяч солдатів, введені в бій у відповідний час, могли б вирішити долю Європи.

Є кілька видів війни як результат цих двох різних втручань:

1) там, де втручання є просто допоміжним, силами, визначеними колишніми договорами;

2) там, де втручання покликане підтримати слабкого сусіда, захищаючи його територію і переносячи, таким чином, арену війни на чужу територію;

3) держава втручається як головна сторона, коли перебуває поблизу театру війни, що передбачає варіант створення коаліції кількох держав проти однієї;

4) держава втручається або в уже розв'язану боротьбу, або до оголошення війни.

Коли держава втручається лише невеликим військовим контингентом, дотримуючись умов договору, вона виступає лише як пособник і не відіграє великої ролі в основних операціях, але коли вона втручається в ролі головної сторони і зі значною військовою силою, справа зовсім інша.

Військові можливості в цих війнах різноманітні. р*сійська армія в Семирічній війні була фактично допоміжною для Австрії та Франції, проте вона виступала головною військовою силою на півночі, окуповуючи цю частину Пруссії. Але генерали Фермор і Салтиков, привівши р*сійську армію до самого Бранденбурга, діяли винятково в інтересах Австрії: доля

цих військ, далеко від їхньої бази, залежала від того, наскільки вдалими чи невдалими були дії військ їхніх союзників.

Такі далекі експедиції є небезпечними і здебільшого делікатними операціями. Кампанії 1799 і 1805 років є сумною ілюстрацією цього, до чого ми ще повернемося в параграфі ХХІХ під час обговорення військового характеру експедицій.

Звідси випливає, що безпека армії може бути поставлена під загрозу цими далекими інтервенціями. Врівноважувальною перевагою є те, що своя власна територія не може бути легко піддана вторгненню, оскільки арена воєнних дій перебуває далеко; тому те, що може обернутися лихом для даного генерала, до певної міри буде перевагою для держави.

У війнах такого характеру головне – це забезпечити генерала, який є як державним діячем, так і солдатом; мати чіткі домовленості з союзниками щодо участі кожного з них у головних операціях; нарешті, погодитися з кінцевою метою, що відповідатиме спільним інтересам. При ігноруванні цих заповіжних заходів величезна кількість коаліцій розпадалася або зав'язала у важкій боротьбі зі згуртованішою, але слабшою, ніж союзники, державою.

Третій вид інтервенції, який полягає у втручанні всіма силами держави і поблизу її кордонів, більш перспективний, ніж інші. Австрія мала можливість такого роду 1807 року, але їй не вдалося отримати з цього вигоду – у неї знову з'явилася така можливість 1813 року. Наполеон якраз зібрав свої сили в Саксонії, коли Австрія, атакуючи його фронт бойових дій з тилу (а з «фронту» на Наполеона наступали прусіяни і прусаки, які приєдналися до них), кинулася в битву з двомастами тисячами солдатів з майже блискучими шансами на успіх. Вона за два місяці відвоювала Італію і повернула свій вплив у Німеччині, який було втрачено протягом п'ятнадцяти років

невдач. У цій інтервенції Австрія мала не тільки політичні, а й військові шанси, що сприяли їй, – подвійний результат у поєднанні з найбільшими перевагами.

Її успіх ще більше зміцнювався тим фактом, що в той час, як театр війни перебував досить близько до її кордонів для того, щоб забезпечити максимально можливе розгортання сил, вона водночас втрутилася в боротьбу, що вже зав'язалася. У неї вона вступила з усіма своїми ресурсами і в найбільш зручний для себе момент.

Ця подвійна перевага є настільки вирішальною, що дає змогу не тільки сильним монархіям, а й навіть малим державам чинити контролюючий вплив, коли вони знають, як отримати з цього вигоду.

Два приклади можуть це підтвердити. У 1552 році курфюрст Моріц Саксонський сміливо оголосив війну Карлу V, який був правителем Іспанії та Священної Римської імперії (Німеччина та Італія), причому в 1525 році Карл V переміг французького короля Франциска I. Цей крок призвів до війни в Тіролі і зупинив великого завойовника на злеті (Карл V програв боротьбу з коаліцією німецьких князів).

1706 року герцог Савойї Віктор Амадей, оголосивши себе ворогом Людовіка XIV, змінив стан справ в Італії та став причиною відкликання французької армії від річки Адідже до стін Турина, де вона зазнала цілковитої поразки, яка увічнила ім'я принца Євгенія Савойського.

Досить було сказано, щоб проілюструвати важливість ефекту цих сприятливих інтервенцій; можна навести нові приклади, але вони нічого більше не додадуть для того, щоб переконати читача.

Параграф VI

Агресивні війни заради завоювань та з інших причин

Існує два види вторгнення: за одного нападу зазнає сусідня держава; за іншого – віддалений пункт, тобто – вторгнення на територію великої протяжності, мешканці якої можуть бути нейтральними, хитливими або ворожими.

Завойовницькі війни, на жаль, завжди щасливі, що повною мірою довели на хвилі своїх успіхів Олександр Македонський, Цезар і Наполеон. Однак існують природні обмеження в цих війнах, які не можуть бути подолані без того, щоб не накликати на себе велику біду. Камбіс у Нубії близько 525 року до н. е., Дарій у Скіфії 512 року до н. е., Красс у Парфії 53 року до н. е., імператор Юліан Відступник в Ірані 363 року та Наполеон у р*сії 1812 року надали криваві докази цієї істини. Любов до завоювань, однак, була не єдиним мотивом у Наполеона: його особиста позиція і його суперництво з Англією спонукали його на підприємства, метою яких було зробити його великим. Це правда, що він любив війну та її можливості, але він також був жертвою необхідності бути успішним у своїх зусиллях або в тому, щоб поступитися Англії. Можна було б сказати, що Наполеон посланий у цей світ, щоб вчити генералів і державних діячів, чого їм слід уникати. Його перемоги вчать того, чого можна досягти активністю, хоробрістю і майстерністю, а його провали того, чого можна було б уникнути, проявивши розсудливість.

Війна вторгнення без переконливої причини – подібно до тієї, яку вів Чингісхан, – є злочином проти людства, але її можна пробачити, якщо вона не виправдана, якщо викликана великими інтересами або якщо її проводять із хорошою мотивацією.

Вторгнення в Іспанію в 1808 і 1823 роках однаково відрізнялися одне від одного, як за метою, так і за результатами: перше було хитрим і віроломним нападом, що загрожував існуванню іспанської нації і був фатальним для його ініціатора. Другий, б'ючись проти небезпечних принципів, просував спільні інтереси країни і був з більшою готовністю приведений до успішного завершення, тому що його мета знайшла схвалення народу, територія якого зазнала вторгнення.

Ці приклади показують, що вторгнення не обов'язково всі мають один і той самий характер. Перше багато сприяло падінню Наполеона; друге відновило відносини між Францією та Іспанією, які ніколи не повинні були бути змінені.

Припустимо, що вторгнення траплятимуться рідко. Але все-таки краще нападати, ніж піддатися вторгненню; і не будемо забувати, що найнадійніший спосіб зупинити дух завоювання й узурпації полягає в тому, щоб протидіяти йому втручанням у відповідний момент.

Вторгнення для того, щоб воно було успішним, має бути порівняним у масштабах щодо мети, якої планують досягти, і до перешкод, які доведеться долати.

Вторгнення проти розгніваного народу, готового йти на будь-які жертви, і за ймовірності отримання підтримки з боку сильного сусіда – небезпечне підприємство. Це добре видно на прикладі війни в Іспанії (1808) і революційних воєн у 1792, 1793 і 1794 роках. У цих останніх війнах, якщо Франція була краще підготовлена, ніж Іспанія, то вона не мала сильного союзника і була атакована всією Європою, як на суші, так і на морі.

Хоча обставини були іншими, вторгнення р*сіян до Туреччини розвинуло до певної міри ті самі симптоми національного опору. Релігійна ненависть турків була для них потужним стимулом до збройного опору. Однак війна 1828-1829

років довела, що Туреччина була грізною тільки на кордонах, де перебували її найхоробріші війська, тоді як у глибині всі вони були слабкі. (Результат війни вирішив Дібіч, який, залишивши заслони проти турецької армії в Шумлі, рвонувся через Балкани до Константинополя в серпні 1829 р. Турки впали в шоківий стан і 2 вересня підписали мир. – Ред.).

Коли військам, що вдерлися на сусідню територію, нема чого боятися, окрім її жителів, принципи стратегії визначають хід вторгнення. Емоційна реакція народних мас одразу ж вихлюпнулася при вторгненнях в Італію, Австрію і Пруссію. (Військові аспекти цього розглядаються в параграфі ХХІХ). Але коли вторгнення відбувається у віддаленому місці й інтервенції піддаються великі території, успіх буде більше залежати від дипломатії, ніж від стратегії. Перший крок до забезпечення успіху полягатиме в тому, щоб зберегти щирий і відданий союз із державою, яка є сусідами супротивника. Це дасть змогу вирішити завдання поповнення військ і, що ще важливіше, забезпечить надійну базу операцій, склади постачання і безпечний притулок у разі катастрофи. Союзник має бути настільки ж зацікавлений в успіху, як і той, хто здійснює вторгнення, щоб зробити все це можливим.

Дипломатія, якщо вона має майже вирішальне значення в далеких експедиціях, не марна і у вторгненнях у сусідні держави, оскільки тут ворожа інтервенція може стати гальмом для найближчих успіхів. Вторгнення Наполеона в Австрію в 1805 і 1809 роках могли б завершитися інакше, якби втрутилася Пруссія. Вторгнення французів на північ Німеччини 1807 року було, так би мовити, допущено Австрією. Вторгнення в Румелію 1829 року (р*сійських військ. – Ред.) могло закінчитися катастрофою (для Османської імперії. – Ред.), якби мудримі політичними рішеннями шляхом переговорів не було виключено будь-яку можливість інтервенції.

Зміст

Короткий виклад мистецтва війни	3
Розділ 1	
Мистецтво управління державою в її ставленні до війни	5
Розділ 2	
Військова політика	36
Розділ 3	
Стратегія.....	72
Розділ 4	
Велика тактика і великі битви.....	212
Розділ 5	
Деякі операції змішаного характеру, що частково належать до стратегії і частково до тактики.....	266
Розділ 6	
Логістика, або практичне мистецтво перекидання армій.....	310
Розділ 7	
Про побудову і розгортання військ для битв.....	340
Висновок.....	400
Додаток до резюме військового мистецтва	406
Другий додаток до резюме військового мистецтва.....	427
Примітки	481

ПОПУЛЯРНЕ ВИДАННЯ

ГЕНРІХ ЖОМІНІ

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА У ВІЙСЬКОВОМУ МИСТЕЦТВІ

Переклад з англійської — Сергій Островський

Підписано до друку 22.07.2024 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 31. Тираж 200 прим.

ТОВ «КНТ»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 581 від 03.08.2001 р.

Книги, які можуть вас зацікавити

Виконання заходів радіо-, радіотехнічного контролю окремим спеціальним центром радіоелектронної боротьби (окремим вузлом радіоелектронної боротьби)...

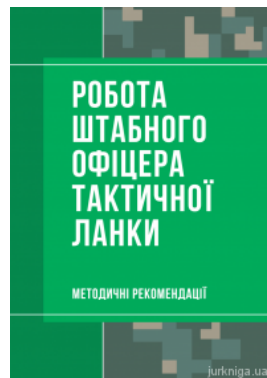
Оператор боевого дрона. Книга врага вражеским языком

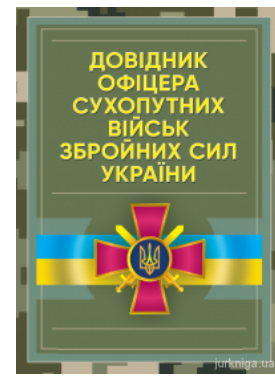
Бойовий статут Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина 2. Батальйон, рота. Алерта

Методичні рекомендації з планування та організації бою за стандартами НАТО (штаб бригади (батальйону) та їм рівних)

Робота штабного офіцера тактичної ланки

Довідник офіцера Сухопутних військ Збройних Сил України

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт](#) →